

Fältkurs om hävdeffekter och biologisk mångfald i gräsmarker Rumänien 22-28 juni 2009

Sammanfattning av diskussioner

Anna Dahlström, Centrum för Biologisk Mångfald, SLU
Box 7007,
750 07 Uppsala
Anna.dahlstrom@cbm.slu.se
018-67 27 03

Koordinater för besöksmålen:

23/6	N 47°40.100; E024°09.100; 500 m.ö.h.	- Botiza centrum.
	N 38°50.400; E024°08.200; 580 m.ö.h.	- Betesmarken med hamlade bokar
24/6	N 47°35.600; E024°48.000; 1400 m.ö.h.	- Prislop (toppen av liften)
	N 47°36.730; E024°51.700; 1400 m.ö.h.	- Prislop, passet
25/6	N 47°38.600; E024°09.300; 700 m.ö.h.	- Burcus närfäbod
26/6	N 47°47.030; E024°06.400; 370 m.ö.h.	- marknaden, Stråmtura
	N 47°45.300; E023°56.357; 160 m.ö.h.	- Sârbi (vattenkraftsanläggning)
	N 47°42.860; E023°55.420; 750 m.ö.h.	- Alnikultur vid Budesti
	N 47°40.950; E023°53.880; 1030 m.ö.h.	- Passet Nepedea (fäbodan till Budesti)
27/6	N 46°58.100; E023°30.000; 400 m.ö.h.	- Achileu Mare
28/6	N 46°47.450; E023°44.400; 750 m.ö.h.	- Stipagräsmark vid Apahida stn.
	N 46°46.000; E024°02.200; 70 m.ö.h.	- torrstäpp vid Criseni.

Diskussion dag 1 i Botiza

1. Dagens viktigaste intryck

Naturförutsättningar – inflyttningshistorik

Betydelse av geologi och hydrologi

Gamla lämningar efter tidigare system

När var nyttjandemaximum?

Tidsfönster

Många människor – få djur – få stängsel

All mark nyttjas, men inte fullt ut

Lokala förutsättningar givit småbruk

Människans drift anpassad till naturen

Detta är ett ”matlandskap” dvs format av matproduktion i första hand

Arbetsintensivt. Gammal ”arbetsmodell” vad händer med nästa generation?

Stora arealer – helhet

Mosaik, småskalighet – variation – gradient, kantzoner

Hela tiden älskliga faser

Inga gamla träd – alla träd är unga skott

Rikedom av träd, men lite buskar

Artrikedom

Landskapet berör

Hur påverkar EU-medlemskapet landskapet

2. Vad kan man göra hemma i odlingslandskapet/jordbruket?

På kort sikt – klara värdekärnor via optimerad skötsel

På medellång sikt – utöka intill, förstärk, expandera

På lång sikt – anlägg landskapsperspektiv, tillåt ”spontan” variation inom övergripande mål

Omöjligt att jobba på små ytor. Hur öka arealen? Buffertar, korridorer

Variation i tid och rum och kvalitet

Släpa runt hö

Testa nya lösningar

Skapa verktygslåda – brett spektrum av metoder att välja mellan

Balans mellan!: reservat & vardagslandskap; kontroll & frihet; detaljstyrning & spontana val av skötselriktning

Hantera näringsbalanser ”markfetma”, problemet med höga näringsnivåer i mark

Långsiktighet i stödsystem

LBU-programmet, landskapskonventionen, NOLA-liknande arbetssätt, Leader

NBO – nationell bevarandeplan för odlingslandskapet

Lyfta fram vissa landskapsavsnitt – bilda kärnområden

Äldre samhällssystem – integrerat med odlingssystem – långsiktigt stabilt
Nytt samhällssystem – kopplingen bruten – svårt att hantera, välja mål osv

Den stora variationen och rikedomerna ger tanken att en annan variant än den vi tror är bäst, kunde också ha varit bra.

3. Vad kan man göra hemma utanför odlingslandskapet/jordbruket?

Mer av verktyglåda – metoder att välja mellan

Traditionella metoder

Mer kunskap till både myndigheter och entreprenörer

Förstärkning och utökning av nuvarande insatser, t.ex. banvallar

Vägar bör ses som en integrerad del i landskapet

Förvaltning på landskapsskalan

Landskapskonventionen – lokalt deltagande

Landskapsekologi i odlingslandskapet

Tillämpa en positiv ”problemlösar-anda” (och inte ett ofruktbart nej-sägande från naturvården)

Utveckla RAÄs forn- och landskapsvård

Banvägar skär genom många landskapstyper och ger ett ”stickprov”

Kunskapsspridning till entreprenörer

Infrastrukturbiotoper

TRIEKOL – transportinfrastrukturekologi = ”Include-fortsättning”

Varför ska infrastrukturverken jobba med detta?

- Man hanterar stora arealer som innehåller många saker
- Därför att man är med och tar delansvar för nationella mål för biologisk mångfald
- De knyter ihop landskapet. Lämpligt för att jobba med konnektivitet
- Inte intressekonflikter utan samlad måluppfyllelse
- Jfr miljöbalken 1 kap! alla har ansvar

Förutsättningar och möjligheter

- Konnektivitet
- Stora arealer
- Områden som redan kräver skötsel av andra skäl. Kan man få till biologisk mångfald samtidigt

Mål

Att bidra med förstärkning till odlingslandskapets mångfald och hantera de värden man har på ett bra sätt.

Två parallella diskussioner:

- förståelse och kunskap (behov av ny sådan)
- tillämpning (bör ske av den kunskap vi redan har)

Behov av kunskap och förståelse för:

- Fragmentering / Effekter av barriärer
- Bullerstörning i naturen

Vilka forskare / forskarkategorier behöver involveras?

Vad sker?

- Kommande rapport som baseras på en analys av 36 ÅGP
- Sammanställning av befintliga inventeringar, ev kompletteringar

Tillämpning

Kända förekomster är en sak, men hur används data?

Värdering av natur

Hur ska man värdera artförekomster på t.ex. banvallar kontra förekomster i ”riktiga” marker?

Identifiering av stråk / landskapsavsnitt – särskilda värden just där

Inte bara enskilda objekt – sätt i sammanhang

Inte enskilda punkter utan behövs mer generella skötselmetoder

Svenska kraftnäts manualer osv (ses över?)

Kända förekomster

Kända biotoper & generell skötsel av dem

Landskapsavsnitt & deras prioriteringar

Viktigt med goda exempel

Viktigt att formulera mål – på hög nivå!

Ställ krav på utförare att själv finna lösningar. Internalisera ansvaret i organisationen. Jämför

PPP (polluters pay principle)

Lösningar måste relateras till mål – regionalisering. Vad är tillräckligt bra?

Biologiskt kulturarv

Definition:

Det biologiska kulturarvet är förekomst av ekosystem, biotoper, djur- och växtarter som uppstått, utvecklats, eller gynnats genom människans nyttjande av landskapet och vars långsiktiga fortlevnad och utveckling förutsätter eller påverkas positivt av brukande och skötsel

Det kan också uttryckas som sambandet mellan en viss kultur/odlingssystem och en viss flora/fauna

Fem teman:

- Biologiskt kulturarv i produktionslandskapet
- Den odlade (domesticerade) mångfalden
- Det medvetet anlagda
- Immateriellt biologiskt kulturarv
- Traditionell kunskap

Kan skapa ett kunskapsramverk där t.ex. förekomst av arter kan tolkas, en metodik för att kombinera ekologisk och historisk/traditionell kunskap.

Metoder:

jobba i referensområden där man bygger upp kunskap och experimenterar.

20 000 ha som ska avsättas med kulturmiljövärden i första hand.

Biologiska värden, kulturmiljövärden och brukarperspektivet kan förenas i ett enda område.

Avslutande gruppdiskussion

Lärande och förståelse baserat på:

- Naturförutsättningar
- Odlingssystem – samlat landskapsnyttjande (zonering: *bebyggelse – tomt/åker – intensiv äng – extensiv äng – extensivt bete – intensivt bete/närfäbod – skog – långfäbod*)
- Kulturmönster
- Kulturspår – markanvändningshistoria
- Markslag – skötselkomponenter
- Naturtyper/biotoper
- Artförekomster

Ger ”ett kunskaps-ramverk”

Tillämpning:

- Förändringar i jordbrukspolitik / LBU / andra åtgärder
- Skapa verktygslåda – kunskapsförmedling
- Mål på landskapsnivå – olika skalor / mönster (barriärer etc.)
- Aktiv problemlösning – ”entreprenörsanda”
- Förändring i skötsel av infrastrukturmiljöer
- Goda exempel: trakter, biotoper, arter, kulturmiljöer
- Skapa gemensamma forum – tvärs över discipliner
- Befintliga arealer – inventering, mål, skötsel (infrastrukturmark, skyddad mark ...)
- ”nya” arealer – direktiv, prioriteringar

Ger: gemensamma riktlinjer och tillvägagångssätt

Framåt:

Problem och möjligheter:

- Vad händer ändå – oss förutan?
- Vad gör vi? Vem ”drar”?

Tidsperspektiv:

- Kort sikt – klara värdekärnor (arter, biotoper)
- Medelsikt – förstärka, utöka (naturtyper)
- Lång sikt – landskapsstruktur (landskap)

I slutdiskussionen skulle man kapa en ”göra lista”, inklusive ansvarig för vad som ska göras hemma. Nedan följer listor från de olika grupperna:

Grupp?

- prata med kollegor, marknadsföra kursen
- Kontaktnät, e-postlista
- Fråga om hjälp med målsättning
- Diskussionsforum, t.ex. via Internet

- Satsa på marknadsföring
- Jobba i kulturresevat
- Ta med LST lantbruk, kontroll-ansvariga m.fl. på Rumänienkursen
- Ta med LST kulturmiljövård på Rumänienkursen
- VV & BV träffar med LST 2 gånger per år för att prata prioriteringar, biologiskt kulturarv i infrastrukturmiljöer
- VV & BV involveras i ÅGP-arbetet
- Påtala behov av samarbete mellan LST & verken
- FUD-projekt, VV, BV, CBM
- Ta reda på bättre fröblandningar (till vägkanter o.d.)
- Kolla upp befintliga verksamheter som är relevanta
- VV, beakta biologiskt kulturarv i MKB
- Biologiskt kulturarv som tema på konferenser
- VV, ta fram projekt kring vilka arter som inte ska flyttas
- Betes/slätterfria år i LST, miljöstöds-ÅGP
- Sammanställning av banverkets miljöer
- Skicka biologiskt kulturarv definitionen på remiss (RAÄ)
- Ackumulera stoff på webbsida
- Initiera inspel till nya LBU-programmet
- Starta samarbet med hembygdsförbundet
- Vägkanter
- Ta fram utbildning av avverkningsledare och entreprenörer inom BV
- Ta fram besiktningsunderlag för BV
- Få ut information (?)
- Ta fram goda exempel, landskapsavsnitt (i samverkan mellan många olika aktörer)
- Damma av NBO (Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet)
- Initiera forskningsprojekt om fjärilar och vägkanter – mängd buskar
- Ta fram en liknande kurs i Sverige

Grupp Anna

- Projekt kring vilka arter som man inte ska flytta och så in (Vägverkspengar?)
- Jobba med flera åtgärdsplaner med betesfria (och slätterfria) år samt sent bete
- Vilka livsmiljöer ska vi skapa längs banvallarna? Vilkar livsmiljöer krävs. Seminarium och kunskapssammanställning.
- RAÄs förslag om biologiskt kulturarv på en andra remissrunda.
- Välja ut en lokal för att jobba med biologiskt kulturarv konkret. Och gärna kombinerat med metodikutveckling och ett underlag för värdering.
- Samla infomaterial på BioHeritage hemsida
- Inspel till nästa landsbygdsprogram om skötselmetoder
- Se över rekommendationer kring vägkantsskötsel och banvallsskötsel.
- RAÄ ska ta kontakt med Hembygdsförbundet angående arbetet med biologiskt kulturarv
- Få in vägkantsbiotoper i IENE
- Få med SJV och landbygdsenheterna på rumänienkurs.

J-O, Anette, Martin, Mia, Kristin

- Få med länsstyrelsernas kontrollansvariga (lantbruk) och kulturmiljövårdsfolket på denna kurs

- Regelbundna träffar 2 ggr/år mellan VV, BV och LST (NV & KMV) på länsnivå för att diskutera fall och åtgärder (prioriteringar platser, sträckor, arter..) relaterat till natur- och kulturmiljövärden i infrastrukturbiotoper. (På modell från arbete med akvatiska miljöer)
- VV och BV borde delta i utformandet av ÅGP (Verken ska tydligt nämnas i programmen)
- Formulera en miljöövervakning som tar med alla aspekterna (biologisk mångfald och biologiskt kulturarv och den historiska dimensionen).

RAÄ, Banverket, Sofia, Olle

- Banverket: Utbildning av avverkningsledade och entreprenörer (experter från CBM)
- Banverket: Besiktningsunderlag för röjning av sidoområden efter järnväg (20 m)
- Banverket: informationsmaterial till CBU-hemsida (foldrar)
- Se över kanaler för informationsspridning
- Referenslandskap och goda exempel för myndigheter RAÄ, SSV, LST
- Kulturlandskap med höga bevarandevärden (byggnader, odlingslandskap, vägar)
- Bevarande plan för odlingslandskapet som RAÄ, NV & LST tagit fram och fastställt
- Forskningsprojekt om täthet och rikedom av buskar i odlingslandskapet
- Hitta en form för samverkan för hur olika aktörer kan arbeta för funktionella odlingslandskap t.ex. genom modelllandskap
- Liknande kurs som denna i Sverige

Team Mora

- Vägkanter – inspirera och utbilda utförare
- Jobba med fler kompetenser i t.e.x kulturresevat
- Marknadsföring, information mot driften, lokalpolitiker, lokaltidning, hemsida, TV, radio